

PIARRES LAFITTE GURE ARBASOA (BERETIK ETA AZKENA)

Emile Larre

GIZONA NOLAKO!

Lafitte bezalako batek beharko zuen altzeiruzko osasuna. Baina ez dira beti gauzak hola joaiten batere gizonen artean: hots, batek baduena besteak ez du eta holaxe doa gure mundua, osoki dohain desberdinez egina, batetik bestera.

Gure Piarresen kasua aski erakutsia dugu jadanik ez zela hanbatekoa osagarriaren aldetik: hastean ahal bezala, gutitarik ateraia, ez iduri batere bizikoia zela haurra, burasorik gabe haunditua, gaztean indar balentria guti egina, kirola edo indarjokoz, halere beti gizon ernea ibili da bizkitartean, “itxura txarrean pixkor” eta beti bere lanttoetan ari. Beribilean elgarrekin ereman ditugun oren luzeetan, Euskaltzaindirat bederen gure bi orenak behar baiginituen Bilborainoko egun batzuetan, erabiltzen ginituen ere solasean gure osasun gorabeherak.

LO EGILE TXARRA

Erraiten zuen deplauki, gibleko aterik gabe, zer lo egile txarra zen, medikuetan ere asko ibilia, odolaren tentsione haundiegia, hau ere nork erranen zuen, harek zauzkan itxura hitsekin, eta diabeta ez dakit zenbatetan, jan-edanetan larderia zerbaiteko neurriak eta gomendioak zauzkala. Horiekin batean, harek zaukan arrailleria eta jostakin omorearekin, aterako zuen zirto bat ederra, erakutsiz ez direla haundiegi hartu behar sendagilearen beltzuriak. Hau ere entzun diot behin baino gehiagotan: “Nik behar dut hein bat tentsione nere lanetan doi bat kalipu izaiteko”. Eta hein hori omen zoan aski gora ere aldika, 18 eta 20 inguruetaraino, berak zionaz.

Egunak jin, egunak joan, holaxet zituen, beti bere uztarrian berme, 84 urte bilduak. Batere on balinbazen, eta on zen gutiz gehienetan, hor ginuen asteartetan Baionarako, beti ber urratsetan eta beti lana gogoan, hor ere Euskaltzaindian, ilabeteko bilkura orokorrean, eta berdin balio zuen Donostian,

Iruñean, Gasteizen edo Maulen balinbazen ere biltzarra, edo bizpahiru eguneko Jardunaldiak, harateko zen gure kalonjea, ustegabekoz kanpo.

GRAMATIKA EGUNETAN

Holako batzu gertatu ziren, 1984eko urte ondarrerat, Iruñean, Arturo Campion Gramatika Egunak Idioma Etxean. Eta joan ginen harat ere elgarrekin eta Euskaltzaindiko gehienak nik besotik lagunduz bereziki eskalaretan. Denak segitu zituen Lafittek, ernatzen eta pizten zelarik ere, zakien bezala, bereak zituen gai batzuetan eta denek errespetu ekartzen zioten, are gehiago gai horietan.

Oroitzen naiz, arats haietarik batez, ganbara berean ezarri gintuztela hotelko ganbara batean Lafitte eta biak. Gehiago ere, euskal antzerki baten ikusten izan zen bera beste lagun batzuekin arratsean: ni ez nintzan harat atera tenore berant harekin ez atrebiturik. Haritschelharrek kondatu du ere, nihaurek salaturik, liburu baten aintzin-solasean, nolako trenpuan ibili zen hau, bai-eta nik baino hobeki lo egin zuela ere, egundainotik goizean goiz berriz jeiki aintzin, eta sekulan baino bipilago.

OSPITALERAT JOAN BEHAR

Azken uztarrak ote?... handik geroxago agertu ziren Lafitteen nekadurak eta gaitz...ren desmasiak. Eguberri eta Urtats baino lehenago, urtearen azken ilabete eta asteetan, ezin etorri zen astearte batez, eta berriz ondokoan, Baionako urratsetarat. Beti bezala Uztaritzetik pasatu nintzan, berrien hartzeko bederen, eta gibelerakoan, arratsaldean, laneko berriak ekartzen nizkion, baina behar izan zuen ixtante, Ospitalean sartu. Geroztik, harat beharko zuen Lafitte ikusi nahi duenak bisita egin.

Ezarria zuten, ospitale zaharraren Basusarri-Arrangoitzerateko hegalean, erdi-erdiko erloia eta aintzindegiari behatzen diozularik, irakurlea, han nunbait, eskuineko xoko hari, 19 garren ganbara ote zen hastean?... eta geroxago ez dakit zein xuxen, lekuz ere aldatu baitzuten.

Nik aldiz, hamabost urtez Uztaritzerat ene asteko bisita astean behin egin, aise sinetsiko naute denek hemen, erraiten badut betiko debozione berarekin egin diotala ospitalerako bisita egunaz eta berdin gauaz ondarrerat, eta ez nik bakarrik orobat. Asteartearekin lehenik, hasi nintzan ixtanteko biharamunean berrikatzen ene itzulia. Oroit Irisarrin nintzala orduan 35 kilometretan. Egoiten nintzan hantxetan jarri-ta Lafittekin, solaseko trenpurik batere zuenean kanpoko berriak ekarriz, eta lehenik HERRIArenak, edo ixilik, liburu bat eskutan.

JEAN LAHARGOU-REN LAGUNTZA

Huntaz ere oroitzen bada irakurlea, eta oroitzen ez bada bietan, behar dut orain berri bat salatu: aintzineko urte heietan, ikusiz nekeak bazituela HERRIAK, familietan xaharra hil-eta gazteek euskararen gose guti batetik, eta diru konduetako kezka bestetik, zin egina nuen nik laguntzaile hurbilenekin, behar ginuela kaseta iraun-arazi... “Lafittek begiak hetsi arte”. Zorionez, orduantxe gertatu zen ustegabeko berri ona: **Jean Lahargou** suhuskundarra, Baiona-Bokalen apez eta apez-langile egona. Gure seminarioko aspaldiko lagun hori etorri zitzaigun *Herriara*, bere kar eta su guziarekin, gure aren alde ekonomikoa berriz xutitu ziguna eta berriz haxean ezarri, beste adiskide batzuen eta herri batzuen dirulaguntzekin.

HERRIA BETI AINTZINA

Geroztik dira gauzak bideratu, emeki-emeki, *Herriaren* bi batzordeak ere berrituz, ekonomikoa eta idazleena, dela Haritschelhar, Goity, A. Ospital, M.J. Minaberry eta herrietako berrikerari andana luzatuz eta beren segidako eginbideetan finkatuz, nahiz hauek beti urrikakoak egonen badira ere, baina badakite halako baten berri iparralde huntako kaseta euskaldunek. Horiek hola, badira hor kide asko Lafitten denborakoak eta besteak berriak. Hauek oro, Lafittek, bera ahulduz zoan denbora hartan, etzituen ez xuxen xuxena jakin, baina berriz goratze eta xutitze hortaz zerbait salatu ahal izan diogu halere gure eritari, hitzerdika bederen, baietz ba, ongi zoala *Herria* beti aintzina;

Arte horretan, zer eri xarmanta eta atsegina ez da izan Lafitte ospitalean, han ezagutu dutenentzat; ez, ez; ez dio nehork ezagutu gizon miresgarri horri, eriaren ingrat eta minkortasun hartarik batere. Beti ele ona, beti esker ona erizainen artatze, zerbitzu ala pikuretan, eta beti baietz, segurki baietz, eza eta beldurra mihi punttan izanen zituzkeelarik ere bere ezinbertzean. Eta hori denekin: bihotzeko artatzaile medikua, hango zerbitzuko burua bera loriatzen zuen, andere erizainek ez jakin zer erran eta nola gorets, beti hoin grazios eta goxoa zuten eri xahar hori. Batzuek eta besteek zerbait egin nahi ba dohaka-bearentzat baina ezin;

ARBASO EZIN AHANTZIA

Behin, gehiago deusik ezin hartuz Lafitten barneak, eskaini ginion nahi zuenetz ezta. Erdi plazer egiteko naski, baina bakearen gatik zela aitortu gabe, baietz erran zuen eztiarentzat. Gu bi jauziz joan ginen eztiaren erosterat. Daturik; lehen jastaldian berean bazuen aski. Azken muga joa zuen gizon haundi harek.

Aski bazuen ondikotz eginik Lafittek mundu huntan. Bere saila beste batzueri utzi ordua jina, segitzeko, 1985eko otsailaren 23 hartan. Uztaritzeko elizan egin giniozkan guk aldiz elizkizun ederrak. Bai-eta bildu ginela ere berderatziurruneke meza batentzat han berean, meza ixila, herriko erretora, B. Goity, A. Ospital, J. Haritschelhar, Monzon, de la Sota, Charritton, eta ahanztiek barka. Gu aldiz han ginen ezin ahantziz, beste ainitzen gisan, Piarres Lafitte “arbaso” “maitea”!